
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

ירושלים של מעלה ומטה - סיורים בירושלים בראיה בינתחומית -
34111

תאריך עדכון אחרון 01-08-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: לימודי הוראה - תעודת הוראה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים/הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): נגה בינג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: noga.baror@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

תאור כללי של הקורס:

קורס משותף לסטודנטים יהודים וערבים, דתיים, מסורתיים וחילוניים שייערך בסמסטר ב בשנת תשפ"ג יבקש לעסוק בקווי תפר ומרחבי גבול בירושלים. מטרת הינה לבחון את מרכיבי המתח והמאבק ואת תפקידי המנהיגות בקווי תפר במרחב הירושלמי. הקורס הינו שיתוף פעולה בין המחלקה להוראה באוניברסיטה העברית לבין מנח"י. אשר המטרה המשותפת היא להכיר את ירושלים מנקודות מבט רחבות באמצעות סיורים ומפגשים א.נשים שונים בעיר. הלמידה תהיה מודלינג של הוראה ולמידה בין תחומית, המשלבת בין מגוון של דיסציפלינות.

מרחבי גבול עשויים לקבל ביטוי גיאוגרפי, פוליטי או סמלי, והם תוצר של תהליכים ויחסים חברתיים, הכוללים שותפות או מאבק בין קבוצות. הגבול מסמן את נקודת המפגש בין קבוצות ומהווה בעצם מהותו זירה רגישה בה כל תזוזה זעירה עשויה לשבור סטאטוס-קוו או להוביל למתח ולמאבק. העיר ירושלים על קווי התפר שהיא מכילה - החברתיים, והאידיאולוגיים, ההיסטוריים, הפוליטיים והדמוגרפים - מהווה מיקרוקוסמוס לחברה הישראלית, בה נפגשים יחידים וקבוצות. מרחבי גבול אלו מזמנים מפגש בין סיפורים היסטוריים שונים, אמונות, ערכים וקבוצות אינטרס. בין אם הם כפויים ובין אם נעשים מרצון, מפגשים אלו מעלים על פני השטח סוגיות אנושיות ואתיות, בהם נדרשים מעשי מנהיגות. כל אלו הם בסיס להוראה ולמידה בין-תחומית, המשלבת בין היכרות עם עולמות ידע שונים, זווית מבט שונות לגביהם ודרכים שונות ללמד וללמוד אותם ועליהם

מטרות הקורס:

במהלך הקורס "נצא לשטח" למקומות שונים בירושלים על מנת להביט במספר מקרי מבחן הנמצאים על קווי תפר בעיר, בהם בא לידי ביטוי מתח או קונפליקט, ודרכם לבחון שאלות של מנהיגות ודרכי פעולתה במרחבים ייחודיים אלו.

קורס זה הינו חלק מתוכנית ייחודית וחדשנית אשר מבקשת להכשיר מורים להוראת הומניסטיקה במסלול הוראה בינתחומי. במהלך התוכנית סטודנטים ומורים יקבלו כלים להוראה בינתחומית אשר משלבת דצפלינות שונות על מנת להגיע מוכנים לבתי הספר אשר עוסקים בתחומי המח"ר (מורשת, חברה ורוח). תוכנית ההכשרה האינטרדצפלינרית הינה תוספת לתעודת הוראה שיש ברשות המשתתפים בקורס.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לתוכנית זו מיועד תהליך קבלה אשר יכלול עמידה ברף ציונים גבוה, ראיון קבלה ומשימת כתיבה. אנו נשאף למגוון רחב של משתתפים/ות מכל המגזרים בחברה הישראלית. הבחירה לצאת בקבוצות מעורבות תיצור חיבורים בין משתתפי הקורס. לאורך הקורס יתקיימו גם מפגשי עיבוד ורפלקציה אשר יעודדו את השיח בין המשתתפים על נושאי הליבה וכן יועלו מקרים מתוך "שולחן העבודה" של סטודנטים והמורים. מטרת הקורס הינה גם העלת דילמות מעולם המעשה שלהם ודרכם גם יביעו תעוזה ופחד, לקחית אחריות, מידת הקולקטיביות ועוד. אנו מאמינים כי היכולת לנוע מבחוץ ומבפנים בעת ובעונה אחת תצליח לקדם הבנה עמוקה וחשיבה בתוך מרחבי התפר עצמם.

בנוסף לתהליך אשר יתקיים לאורך הקורס אנו נשאף שכל זוג משתתפים/ות יבנה לקראת סיום הקורס יחידת תוכן בינתחומית בנושא ירושלים ויוכל באמצעות יחידה זו גם להעבירה לצוות בית הספר. מטרת ההתנסות יכלול: כתיבת יחידת תוכן לימודית, התנסות בהעברת היחידה לצוות/תלמידי בית הספר ולסטודנטים קבלת משוב ורפלקציה.

דרישות נוכחות (%) :
80%

שיטת ההוראה בקורס: סיורים במרבי תפר בירושלים והרצאות

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

יחידה ראשונה: ירושלים בראי הדתות השונות (שלושה מפגשים)
נושא: ירושלים במקרא, בקוראן ובברית החדשה

בתוך קווי התפר בין שלוש הדתות המקדשות את ירושלים מסתתרים קווי תפר נוספים בתוך כל דת ודת המחולקת לזרמים ועדות באותו המרחב המקודש. כיצד ניתן להתכנס במרחב המקודש המשותף כאשר לכל זרם מאפיינים תרבותיים, תיאולוגים ופילוסופים שונים כל כך?! מרחבים פיזיים מהווים מקור ליחסי כוח בין שחקנים חברתיים שונים. לא כל שכן מרחבים פיזיים מקודשים, בהם לאחיזה בטריטוריה ארצית פוליטית יש משמעות תיאולוגית. במהלך הסיור נתבונן בשני מקרי בוחן בפריזמות של יחסי כח, פוליטיקה, דת, קדושה ורצון להגיע לשביל הזהב בו כולם יכולים לבטא בדרכם את הזיקה למרחב המקודש. נבחן אתגרים ודרכי התמודדות בשני האתרים ונראה כיצד הם משקפים את הרוחות המנשבות בחברה הנוצרית, היהודית והישראלית באמצעות דצפלינות: לימודי דת, הסטוריה וגאוגרפיה מרצים: ד"ר נגה בינג, חנה בנדיקובסקי, שירה אייזמן (מנח"י)
סיור ברובעי העיר העתיקה: חנה בנדיקובסקי
בכל יחידה 2 שיעורים בכיתה ואז סיור.

יחידה שניה : תכנון עירוני ופוליטי : גאוגרפיה הסטוריה וספרות
המתח בין ההתפתחות העירונית והטבע עליו צמחה מהווה מוקד מאבק בעשרות השנים האחרונות, ונדמית לרוב כמשחק סכום אפס - האחד על חשבון השני. תכנון הערים במקומות רבים בעולם, וכך גם בירושלים, מבקש בשנים האחרונות לפתח תפיסה המייצרת מרחבים השלובים זה בזה. זהו גם פרויקט חברתי - הנגשת הטבע גם לאלה שאין ידם משגת לממן רכב וטיולים מחוץ לעיר, אשר הופכים את יעדי הטבע העירוני למוקדים המושכים אוכלוסיות מגוונות המגיעות להנות מהמרחב זה לצד זה. עבור בעלי החיים מהווים אתרי הטבע העירוני, נאות מדבר של מזון ואפשרות מחיה בתוך המרחב הבנוי והסלול של העיר.

במהלך מפגשים נעסוק בסוגיות פוליטיות וחברתיות הנובעות במתח הגאוגרפי וההיסטורי.
סיור ורכיבה על אופניים בין טבע ועיר. במהלך הסיור נעסוק בעיצוב הגבולות של הטבע בתוך העיר ובהתרחשויות החברתיות, החינוכיות והפיסיות הנובעות מחציית הגבול.
מפגש עם מנהל תכנון עירוני בעירית ירושלים

יחידה שלישית : ממלכתיות : אזרחות הסטוריה
יחידה זו תעסוק במוסדות הממלכתיים שיש בירושלים ודרכם להציץ לסוגיות יסוד הנוגעות בדת ומדינה, ביחסי הכוחות אשר מתבטאים בעיר.
הר הרצל הפך עם השנים למיצג הזיכרון הלאומי. לחוזה הציונות תיאודור הרצל נוספו עם השנים בית הקברות הצבאי, פנתיאון מנהיגי האומה ואנדרטאות המציינות את אבני הדרך של הזיכרון הלאומי.

מרביתנו מכירים את ההר דרך המסלול "הנורמטיבי", המוכר, זה של הגבורה, פעמים רבות ללא הסיפורים הקטנים, אלו שאינם מתאימים בהכרח לנרטיב הדומיננטי. שאלת ההכללה וההדרה של הזיכרון הממלכתי היא שאלה עם תשובות דינמיות המתאימות את עצמן לתפיסות חברתיות של כל תקופה. במהלך המפגשים נעצור ליד סימני השאלה שעמדו בתהליך העיצוב של ההר ונראה את התשובות המייצגות את התשובה הישראלית להגדרת הקולקטיב. בנוסף נבקר בבית המשפט העליון ובכנסת.

מרצה: ד"ר אדר כהן

יחידה רביעית: ירושוליים: שוליים חברתיים ופוליטיים (אזרחות, תרבות יהודית וספרות) ירושלים היא מיקרוקוסמוס לתופעות חברתיות רבות ומגוונות והייחודיות שלה היא המסוגלות להכיל מורכבות.

בשל כך ניתן לראות התנקזות מכל הארץ של שוליים חברתיים על רקעים שונים כמו- מגדר, חברה, מעמד סוציו אקונומי, דת ולאום ורבים מהם מתמודדים עם ריבוי זהויות שוליים. בסיום נחשף ל"אנשים השקופים הללו" להצטלבויות של זהויות אלו ולמענים הקיימים בשטח. הסיור יפתח בארגון "הבית הפתוח ירושלים" המפעיל מרכז קהילתי, חינוכי וטיפול עבור הקהילה הגאה.

נלך דרך גן העצמאות ומרכז העיר עם עיניים ביקורתיות אל עבר עמותת ה"חוט המשולש", בית חם לנוער המציעה מגוון מענים לבני נוער ללא מסגרת וללא קורת גג המשוטטים במרחב המזמן סיכונים של דרדור לעבריינות והתמכרויות.

יחידה בינתחומית: לימוד על יחס האחר במקורות התרבות היהודית
ד"ר נגה בינג

חומר חובה לקריאה:

גודמן, יהודה, "מבוא: דתיות וחילוניות בישראל - אפשרויות מבט אחרות" בתוך מערבולת הזהויות: דיון ביקורתי בדתיות ובחילוניות בישראל. עורכים יונה יוסי, ויהודה גודמן. ירושלים: מכון ון-ליר והקיבוץ המאוחד, 2004. עמ' 9-38.

חושן מאיה, קורח מיכל ושמר דפנה, על נתוניך ירושלים 2016: מצב קיים ומגמות שינוי. ירושלים: מכון ירושלים לחקר מדיניות, 2016. עמ' 11-23.
מסמך קאירוס פלסטין, ירושלים, 2009.

פלינט שלומית, אלפסי נורית, ובנסון יצחק, "דומים ושונים: מיקרו-סגרגציה של חרדים במרכז ירושלים". סוציולוגיה ישראלית 1 (2010), עמ' 81-110.

קושניר, דוד, "ירושלים תחת שלטון הקיסרות העות'מאנית: בעיות ממשל ומנהל". בתוך ספר ירושלים; בשלהי התקופה העות'מאנית. עורכים ישראל ברטל וחיים גורן (ירושלים: הוצאת יד יצחק בן צבי, תשע). עמ' 1-10.

ישובים במרחב: פרקים בגיאוגרפיה של יישובים בעולם
מחברות: רפ, אסתר; שילוני-צביאלי, איריס

ל. נמרוד, 'מודל' העיר המוסלמית' ונופה של העיר ההיסטורית המזרח תיכונית', בתוך: א. פרידמן, י. דרורי (עורכים), 'ספר ירושלים בתקופה הממלוכית 1260-1517', יד יצחק בן צבי, 2012.
מ. הלוי, 'בניין טרה סנטה בירושלים: בין אוניברסיטה קתולית ערבית לקולג' פרנציסקני', בתוך: י. בן אריה, א. חלמיש, א. לימור, ר. רובין, ר. רייך (עורכים), 'חקר ירושלים לתקופותיה: חומר ודעת', יד יצחק בן צבי, 2015, עמ' 245-270.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %
מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה / סמינר / פרוסמינר / הצעת מחקר 30 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 70 %
מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה 30 %

מידע נוסף / הערות: